

Sant Agustí i la nissaga dels "Juan"

En l'últim terç del Segle XIX trobem documentació de que en el Barranc del Cantal de la Fos, en l'edifici industrial en el que encara queden restes de una gran roda, hi ha, primerament un molí de farina, després una molí-fàbrica de paper i més tard un batà dedicat al tèxtil, a nom de "HIJOS DE ISIDRO JUAN".

Precisament el fills de Isidro Juan varen ser el germans **Ana Maria Juan Verdú i Eduardo Juan Verdú**, els mateixos que en un moment donat, degut a la forta relació que sempre ha hagut entre la família Juan i el Convent de Nostra Senyora dels Dolores i dels Sant Reis de Bocairent, més conegut per les Agustines, i la devoció per Sant Agustí, decideixen fer-se'n càrrec de les despeses que representara la imatge del Sant, les andes per a treure'l a la processó i el Guió pintat del mateix. Des d'aquell moment els Juan reben l'honor i el privilegi de treure al carrer els dos Sant Agustí que ells mateixa han costejat. El guió el trau la família i la imatge els treballadors de "Hijos de Isidro Juan" fins que es fa càrrec una penya d'amics coneguda per "El Tabú" .

Eduardo Juan Verdú es casa amb Magdalena Belda Beneyto i d'ací naix una línia de la família que en els arbres genealògics que acompanyen aquest escrit queda reflectida. Ana Mª Juan Verdú es casa amb José Belda i ací naix l'altra llarga línia familiar, reflectida en l'altre arbre genealògic.

Després de la guerra civil de nou els Juan i en aquest cas per mig de José Juan Belda es fan càrrec de les despeses necessàries per a recuperar la imatge i el guió de Sant Agustí. Precisament Pepe Vicent Vañó, últim marmerssor de la "Deixa dels Ferres" i cunyat de José Juan Belda, junt amb els seus fills, entre ells Eduardo Vañó, futur dibuixant de "Roberto Alcazar y Pedrin", amb els pocs diners que queden d'aquell llegat, pinten i decoren de nou l'església de les Agustines apropant, si més no, la família Juan al citat convent .

Els Juan en la Processó de Sant Agustí

El guió de Sant Agustí ix a la processó darrere de la Clavariessa Major i davant de les andes del Sant. Es desconeix el possible valor artístic de la pintura del guió. No pesa excessivament però es molest de portar per la postura en la que han d'anar els braços i perquè el mateix guió impedeix vore per on vas. Els problemes es multipliquen el dia que fa vent i el guió actua com una vela de vaixell. En resum, sempre que hi hagen prou portadors per anar tornant-se, treure el guió a la processó no costa gens. El guió de Sant Agustí té dues borles de passamaneria que són portades pels més menuts de cada família, abans soles els xiquets ara xiquets o xiquetes, que també van tornant-se en aquest menester.

El guió es portat cada 28 d'Agost per els descendents **d'Ana Maria Juan Verdú i Eduardo Juan Verdú**. De sempre, el guió l'han tret els descendents directes varons i els hòmens de les descendents femenines directes, açò fa un total, en la actualitat, de 54 possibles portadors per parte de la rama Ana Maria i 27 de la rama de Eduardo, comptant majors i xiquets. Però, la realitat es que últimament són molts pocs el que venen a complir aquesta honorífica obligació moral, sobre un deu per cent dels vuitanta possibles: Algún Belda Plans, algun Mestre Navarro, algun Barrachina Juan, algun Beneyto Juan, algun Belda Juan i algun Villarrubia Juan. No fa molt, un any, varem tindre que demanar ajuda a persones alienes a la família Juan per a no tindre que portar-lo solament entre dos.

Els "Juan" una nissaga bona part en l'ombra que desapareix del Registre Civil de Bocairent

Com la Llei de Registre Civil donava prioritat al cognom dels marit front al de la dona, tota la línia de descendents d'Ana Maria Juan Verdú no porten el patronímic del llinatge Juan des de fa més de cent anys. És comprensible que si cada dia ens anomenen, Mestre, Gonzalvo, Vidal, Ibañez o Belda Plans i vivim a Puerto de Santa María, Mora de Rubielos, Ontinyent, València, Roma o Murcia no siga fàcil sentir-se "Juan" malgrat ser-ho tant com els que encara portem aquest cognom. El desarrelament de Bocairent, en algunes rames de les

famílies, sense dubte, col·labora a allunyar-se dels orígens. Per altra banda, en la rama que encara portem el "Juan", al ser majoria les dones, ja està pronosticada la desaparició del cognom, no hi ha hereus masculins que puguin trametre'l. Solament una conscienciació sobre l'antic tronc comú d'on naix aquesta tradició i l'estima i devoció per Sant Agustí i pel poble dels nostres avantpassats, ens poden fer reflexionar i atendre aquesta crida anyal i retornar a Bocairent cada 28 d'Agost a portar en la processó de les Festes d'Estiu el Guió de Sant Agustí acompanyats dels nostres xiquets que han de dur, com sempre, les borles del mateix.

Curiositats al voltant del cognom Juan o Joan

En els llibres d'heràldica els Juan o Joan sempre estan relacionats amb una àguila el que ens porta a pensar que estem referint-nos a Sant Joan Evangelista (27 de desembre) que entre altres símbols té el de l'àguila. Sant Joan escriu els seu evangeli, tres epístoles i l'Apocalipsi, per això també se'l representa escrivint i és el patró dels escriptors, llibreters, relligadors o enquadernadors, gravadors i impressors. I per altra banda, totalment distinta, té el patronatge dels boters, que fan botes per al vi i dels vinyaters. A nivell religiós Sant Joan Evangelista, deixeble especialment estimat per Jesús, és una figura tan important com el Joan Baptista (24 de juny), encara que aquest al coincidir la seua festa amb l'equinocci de l'estiu i haver afegit a la seua celebració antics ritus pagans és molt més popular i hi ha moltes més persones que celebren la seua advocació.

La paraula Joan, ve de l'hebreu "*yohannan*" , que vol dir "Déu ens es propici", "Déu s'ha compadeixcut". Els cognoms que son nom de sant, com és el nostre cas, solen vindre dels antics jueus que vixqueren als Regnes d'Espanya fins que foren expulsats, amb una mostra més de la intolerància religiosa que encara arriba fins als nostres dies i que ha segut i és la culpable de tantes guerres i èxodes. Així ho explica Baltasar Porcel al seu llibre " Els xuetes mallorquins " on identifica els Joan com un dels cognoms perseguits a Mallorca pel seu origen sefardí.

En el llibre "Les troves de Mossén Jaume Febrer", que com ja es va explicar en aquest programa es vol fer passar per medieval quan realment no ho és, trobem els següents versos:

RODELIN DE JUAN.

Trova 274

Aguila daurada té en la sobre vista

Rodelin de Joan, en lo camp bermell,

De qui prengué el nom per lo evangelista

Molt amat de Deu, pot entrar en llista

Dels capitans nobles en vostron consell;

En fets é llinatge té este cavaller

Molt bona opinió; vingué de Alemanya

Servint en la guerra, é fonch menester

Per la conquesta seguir son parer,

Senyor vostron pare, estant en campanya,

Perque en la ocasió sap que no le enganya.

Com les Troves les dedica Jaume Febrer "*Al molt alt e molt poderós, príncep e senyor, lo senyor en Pere fill den Jacme I Rey de Aragó*", podem deduir, que un cavaller alemà de cognom Joan vingué a ajudar a Jaume I en la seua croada o reconquesta i fou comptat entre els principals capitans i consellers del Rei.

Martí de Riquer, ens diu que en l'Armorial o tractat heràldic de Llupià apareix: "*Raphel Johan de Barcelona, Porta or una àguila de sable tenint al coll una corona de or, lengada de gules, cames y armada de sabla; al peu una magrana de sa color*" (Llupià, 196) i sense transcriure'ns el text ens fa saber que Joan també apareix als Armoriais "*Garma, II, 194*" i "*Domènech, III, 4, 3*". Torna a apareixer l'àguila que en aquest cas porta una corona al coll, però, crida l'atenció l'aparició de una magrana que podria interpretar-se de que aquest cavaller va estar en la reconquesta de Granada, puix va ser costum reial deixar afegir aquest símbol en l'escut dels que lluitaren per aquella plaça.

El "*Diccionario heráldico y nobiliario de los Reinos de España*", de Fernando González-Doria, que per cert va tindre problemes amb la justícia per inventar-se arbres genealògics per a recuperar títols nobiliaris, ens diu al parlar d'aquest cognom: "**JUAN. Valenciano.- Armas: En campo de gules, un águila de oro. Los de Onil traen: en campo de azur, dos leones afrontados, de oro, teniendo cada uno un haz de espigas de su color; en jefe, un águila de sable. Los Condes de Peñalba traen escudo cuartelado: 1.º y 4.º, en campo de plata, un águila de sable y 2.º y 3.º, en campo de plata, una torre de sable.". Comprobem que tots tres escuts descrits porten sempre l'àguila de Sant Joan.**

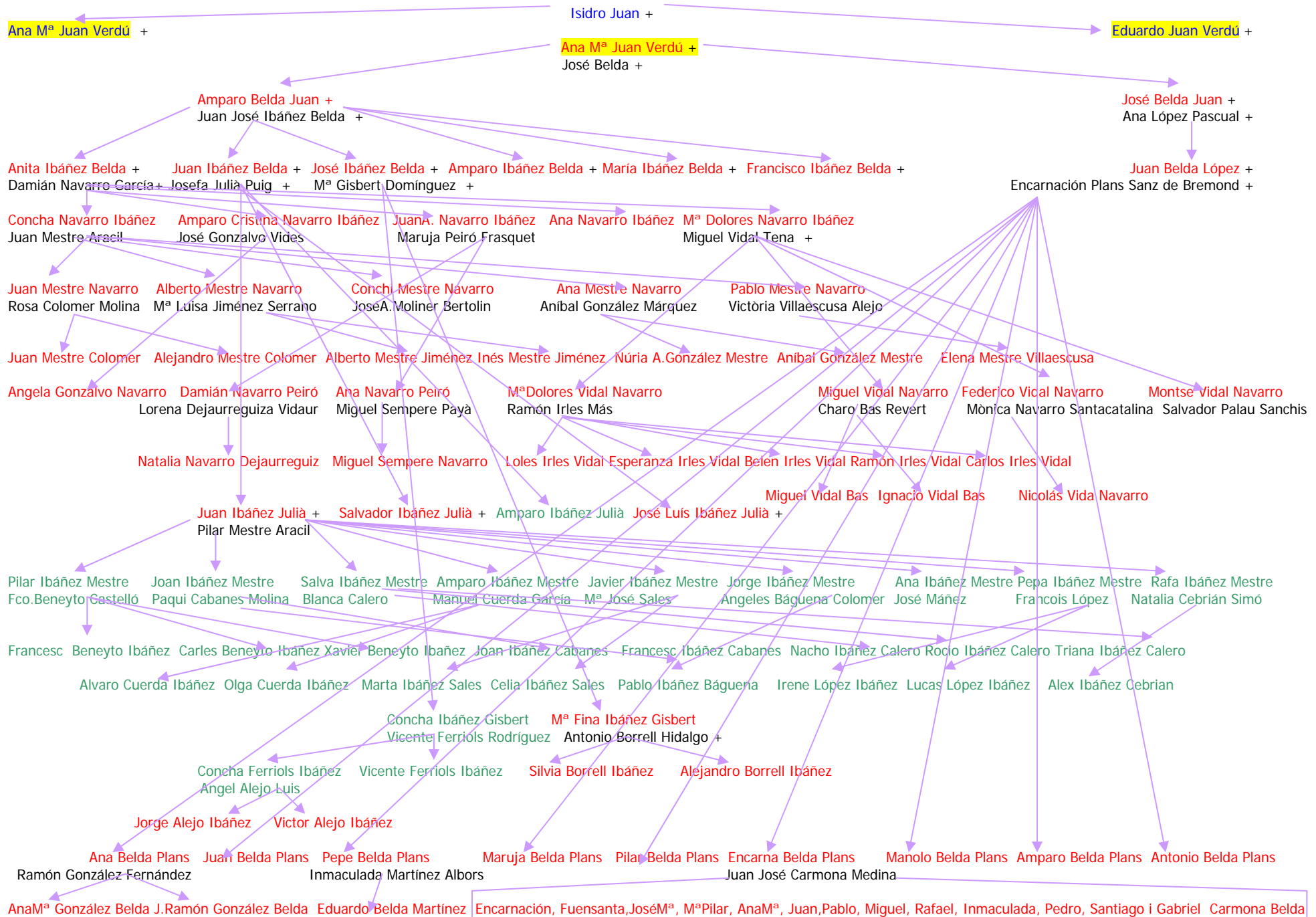
González-Doria ens parla de dos comtats en els que apareixen cognoms Juan, encara que no concreta puntualment la procedència geogràfica dels mateixos: "*PEÑALBA DE VALENZUELA (Conde de) .- Concedido por Felipe IV, en 29 de julio de 1646, con la denominación de "Conde de Peñalba" a D. Carlos Juan Torres-Verdugo. Fue rehabilitado con la actual denominación el 20 de agosto de 1970, expediéndose carta de sucesión el 16 de diciembre del mismo año a favor de D. Enrique de Valenzuela y Elorz, casado con D.ª María de las Mercedes Van Moock-Chaves y Guardiola, Marquesa de Rivas de Jarama.*". En aquest cas es comprova que els hereus del comtat descrit ja no porten el cognom Juan. De l'altre ens diu: "*PEÑALVA (Conde de).- Concedido por Felipe IV sin que conste la fecha, a D. Francisco de Juan y de las Torres, noble valenciano.*". Tant d'uns com dels altres es desconeix qualsevol relació amb Bocairant.

Conta la llegenda familiar que fa uns tres cents anys hi havia en la ciutat de Cabdet, que encara pertanyia a l'antic Regne de València, un home de cognom Joan que era apreciat per tots per ser un individu just i íntegre. Per un assumpte polític-econòmic l'ajuntament i en concret el Batlle varen jugar una mala passada a la família Joan i aquell home, que en la seua vida havia trencat un plat, sense pensar-se-ho dues vegades, va anar a la Casa de la Vila i prenent a l'Alcalde i el silló on estava sentat, els va llançar a tots dos per la finestra. El Batlle no va eixir molt espatllat, però el Joan va decidir posar terra pel mig i començar una nova vida en algun lloc més o menys allunyat i va arribar a Bocairent i es va refugiar al Convent de Sant Bernardí dels pares franciscans, que estava en l'actual cementeri. Allí, durant uns anys, va porgar la seua pena i quan ja va estar en pau amb Déu i amb els hòmens va eixir del convent i va formar una família. Que d'ací va nàixer la nissaga dels Juan ?, pot ser si o pot ser no, ja se sap que les llegendes, llegendes son...

El Juan castellà, o castellanitzat, correspon a Joan en català, Ivan en rus, John i familiarment Jack en anglés, Jean en francés, Johann o familiarment Hans en alemà, João en portugués, Ioánnes en grec, Giovanni en italià, Xoán o Xan amb el portugués de Galícia, Ion o Jon en eusquera i en àrab Yahya. El nom Juan/Joan es tan abundant en tots el països que els castellans diuen "Juan Español" al prototip de l'espanyol, el anglesos "John Bull" al prototip de l'anglés, els holandesos "Jan Kaas" (Joan Formatge) al holandès típic i inclòs la paraula "yanqui" que solem aplicar als habitants d'Estats Units de Nort Amèrica, deriva de l'holandès Yankee que no és més que Joanet.

josep villarrubia juan

Bocairent, maig de 1999

Nota: Les persones escrites amb lletra verda han renunciat, voluntariament, al manteniment del Guió

